

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра теорії культури і філософії науки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філософського факультету

Іван КАРПЕНКО

2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПАРАДИГМИ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРОЛОГІЇ

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ **другий (магістр)** _____
галузь знань _____ **03 Гуманітарні науки** _____
(шифр і назва)
спеціальність _____ **034 Культурологія** _____
(шифр і назва)
освітньо-професійна програма **Культурологія**
(шифр і назва)
вид дисципліни _____ **обов'язкова** _____
(обов'язкова / за вибором)
факультет _____ **філософський** _____

2024 / 2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філософського факультету

“21” червня 2024 року, протокол № 11

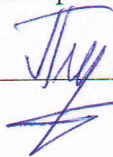
РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: канд філософ. наук, доцент кафедри теорії культури і філософії науки Фісун К.Г.

Програму схвалено на засіданні кафедри теорії культури і філософії науки філософського факультету

Протокол від “ 17 ” червня 2024 року № 11

Завідувач кафедри теорії культури і філософії науки

(підпис)

_____ Дмитрій ПЕТРЕНКО

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Культурологія»

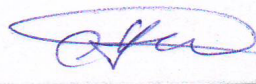
Гарант освітньо-професійної програми «Культурологія»

_____ Ярослав БЛИК

Програму погоджено методичною комісією філософського факультету

Протокол від “ 21 ” червня 2024 року № 11

Голова методичної комісії філософського факультету

_____ Сергій ГОЛІКОВ

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Парадигми сучасної культурології»
складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки

Магістра

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

галузі знань _____ **03 – Гуманітарні науки**

спеціальності _____ **034 - Культурологія**

освітньо-професійної програми **Культурологія** _____
(шифр і назва)

1. Опис навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичний простір сучасної культурології. У даному курсі: продемонстрована специфіка основних парадигм сучасної культурології в контексті сучасного гуманітарного знання; описані основні особливості їх методологій та продемонстрована їх продуктивність в розгляді як теоретичних, так і практичних проблем культурології; створені передумови для подальшого самостійного поглиблення студентами знань результатів, можливостей та перспектив цих культурологічних парадигм.

1.1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни полягає в описі та аналізі співвідношення найважливіших культурологічних парадигм та їх філософських контекстів. Курс «Парадигми сучасної культурології» займає важливе місце в системі професійної підготовки культурологів. Він допомагає синтезувати теоретичні та практичні знання та навички, які були отримані протягом 4 років бакалаврату, в єдиному теоретичному просторі сучасної культурології.

Курс «Парадигми сучасної культурології» як необхідний елемент філософської освіти культуролога передбачає дослідження філософських засад сучасної культурології, які пов'язують даний курс з корпусом філософських дисциплін, таких як герменевтика, феноменологія, семіотика культури, філософія мистецтва, філософія літератури.

Мета курсу – ознайомлення з найважливішими проблемами, концепціями та методологіями сучасної культурології, формування у студентів уявлень про її основні парадигми. Методологія курсу побудована на поєднуванні опису культурологічних парадигм, їх порівнювальному аналізі та використанні отриманих знань для розгляду актуальних проблем сучасної культурології в теоретичному, методологічному та прикладному контекстах. Курс будується на вивченні першоджерел – праць творців сучасної культурології.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- висвітлення проблематики та наукового інструментарію найважливіших культурологічних парадигм;
- порівняльний аналіз їх методологічних можливостей;
- визначення ролі та місця різноманіття культурологічних парадигм у формуванні сучасних гуманітарних уявлень про світ і людину.

- розуміння їх ролі у розвитку новітніх напрямків сучасної філософської антропології в Україні, таких як: візуальні дослідження, гендерна теорія, феміністська критика, постколоніальна теорія, теорія Іншого, арт-студії.

1.3. Кількість кредитів – 4

1.4. Загальна кількість годин – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	
Семестр	
3-й	
Лекції	
18 год.	4 год.
Практичні, семінарські заняття	
9 год.	2 год.
Лабораторні заняття	
Самостійна робота	
93 год.	114 год.
Консультації	
Індивідуально-дослідне завдання	
Контрольна робота	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

- знання найважливіших культурологічних парадигм та їх філософських контекстів; співвідношення найважливіших культурологічних парадигм;
- знання філософських засад сучасної культурології;
- знання найважливіших понять (категорій) сучасних культурологічних парадигм;
- спроможність використовувати основні поняття та методологічні підходи найважливіших парадигм сучасної культурології під час аналізу культурологічних проблем;
- навички організації культурологічних досліджень, побудови теоретичних концепцій, формування методології аналізу культурних об'єктів;
- знання з основних теоретичних напрямів, шкіл, концепцій, теорії і філософії культури, основних парадигм культурології;
- розуміння основних напрямків розвитку сучасної філософсько-культурологічної думки у XXI століття;
- випускник може продемонструвати знання з культурологічного категоріального апарату та основних першоджерел;

- вміння навчатись і працювати самостійно; випускник демонструє спроможність до культурологічного дослідження, опису та класифікації артефактів, обрання методологічних підстав дослідження.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. *Культура і різноманіття культурологічних парадигм*

Тема 1. Культурологія і антропологія

Введення в філософію людської культури (М. Шелер, Е. Кассіер). «Культура» та множинність мовних ігор. Культура та натура. Культура і цінності: аксіологічний підхід. Культура і соціалізація: соціологічний підхід. Культура: цінності – норми – санкції (культурна антропологія). Культура та антропологічні дефініції. Культура як символічний світ. Символ та метафора як елементи культури. Культура як цілісність: холистичний підхід. Культурно–історичні апріорі ті кантіанські апріорні форми. Культурологія та різноманіття культур. Тотожність суттєвого визначення людини і культурних засад. Культурний проект модерна и homo sapiens. Гегелівська антропологія и homo faber: культура як діяльність. Ігрові концепції культури і homo ludens. Етологічні і соціобіологічні концепції культури: homo erectus і культура як навчання. Символізм як теорія культури и homo symbolicum. Лінгвістичні моделі культури: біоакустика и homo tacens. Психоаналітична антропологія: Ерос і Танатос. Людина та її суть: критика антропологічного уявлення. Людина як ідентичність, негативність і тотальність. Природа, Історія і Культура.

Тема 2. Культурологія і філософія культури

Культура як цілісність та специфіка подібної мови її опису (між – і полідисциплінарність, «гармонізація еkleктики»). Народження культурології (Л. Уайт) та «криза європейської культури» в ХХ ст. Передумови культурології: спроба культурної маргіналізації й радикальної культурної множинності. «Занепад Європи» О. Шпенглера та «Осінь Середньовіччя» Й. Гейзінга. Культура та цивілізація (О. Шпенглер).

Філософія культури і культурологія: культурний монізм та плюралізм. Проблема загальнолюдської культури: загальність і лінійність / локальність і циклічність. «Науки про природу» та «науки про культуру». Методологічне розмаїття культурології. Культура і природа. Культура як «друга природа». Культура як подвоєння. Мімезис і творчість. Культурологічна обмеженість дихотомії природного і соціального. Феноменологія культури та «природа» як культурний феномен. Культура: текст, метатекст, інтертекст, контекст. Пантекстуалізм та релігійна традиція як теологічний контекст культури. Культура між природою і традицією: cultura agri і cultura Dei. Культура як зняття і як подяка.

Розуміння культури в філософії ХІХ століття. Поворот до осмислення суб'єкту і суб'єктивності в філософії культури (М. Гайдеггер). Культурний дуалізм: «висока» і «низька» культури, елітарна та масова (Франкфуртська школа), трансляція і новація. Культура і метафізика пам'яті. Культура і культ. Традиція: міфологія і релігія. Архаїчна, традиційна і світська культури. Традиція і культурна плюральність.

Тема 3. Культурологія і теологія культури

Теологічний контекст культури і феноменологія релігії (Р. Отто, П. Рікер, П. Флоренський). Проникнення культурологічної тематики в релігійну філософію (П. Тілліх).

Теологія і філософія як акультурні практики в культурі. Патрістична теологія культури: Адам в Едемі, Ветха людина, Нова людина, культурна есхатологія. Теологія Творення і творчість. Культура як компенсація і культура як подяка. Культура і перетворення світу. Культура та заперечування світу. Автономність, гетерономність та теономність культури. Суперечність культури: Афіни та Єрусалим. Теологічна критика і виправдання культури.

Протестантська теологія культури ХХ сторіччя. «Зустріч» людини с Богом (П. Тілліх, Б. Нібур, Р. Бультман, В. Панненберг). Католицька теологія культури – схоластика, неотомізм (Ж. Марітен, Е. Жільсон), Х. У. фон Бальтазар, К. Ранер. Православна релігійна філософія і теологія (неопатристичний синтез) культури.

Тема 4. Психоаналітичні моделі культури

Психоаналітичний напрямок в культурній антропології. Теорія культури З. Фрейда. Теорія культурних архетипів К. Юнга. Аналітична філософія А. Адлера. Психоаналітичний метод дослідження феноменів культури. Концепція сексуального потягу З. Фрейда (Едіпів комплекс, комплекс Електри). Філософські праці З. Фрейда у контексті дослідження ідентичності, гендеру і сексуальності.

Дослідження статі і гендеру у творах М. Хіршфельда. Вплив та інтерпретації філософії Фрейда в гендерній і феміністській теорії (Н. Чодороу, Ю. Кристева, Л. Малві, Э. Сіксу та ін.). Нові напрямки розвитку фрейдизму в філософських дослідженнях Європи та Америки (Т. де Лауретіс «Американський Фрейд»).

Розділ 2. Філософські парадигми культурології

Тема 5. Семіотика і герменевтика культури

Герменевтика і семіотика як проекти уніфікації наукового і культурного простору. Проблема мови і модерністська культура. Статус проблеми розуміння: розуміння і пояснення. Генеалогія герменевтики і ситуації кризи непорозуміння: антична екзегетика (Арістотель та елліністична філологія), Відродження та інтерпретація античності (філологічна герменевтика), Реформація та теологічна герменевтика, юридична герменевтика, універсальна герменевтика Ф. Шлейєрмахера. Герменевтика як методологія «наук про Духа» (В. Дільтей). Проблема герменевтичного кола та народження філософської герменевтики (М. Гайдеггер) Подолання методологізму й онтологічна перспектива герменевтики (М. Гайдеггер, Г.-Г. Гадамер). Культурологічні аспекти філософської герменевтики.

Авторство в культурі: Авторитет, Автор, Інтерпретатор. Смерть Автора та Апологія Читача. Герменевтика візуального та вербального. Народження семіотики: прагматизм (Ч. Пірс, Ч. Морріс) і структурна лінгвістика (Ф. де Соссюр). Концепції інтертекстуальності і семіотики культури Р. Барта, Ю. Кристевої, С. Зонтаг. Мова та Мовлення. Структури мови і культурні структури. Мова та Ідеологія.

Конотативна семіотика і культурологія. Влада мови і мовні картини світу. Семіотика культури (У. Еко). Додатковість герменевтичного і семіотичного проектів. Семіотика в герменевтичній програмі П. Рікера. Семіотика і пантекстуалізм. Критика пантекстуалізму. Методологічна обмеженість семіотики культури. Структуралізм і постструктуралізм: культурологічний аспект. Письмо і мовлення: граматиологія Ж. Дерріда. Культури письма та культури мовлення.

Тема 6. Семіотичний аналіз художніх текстів

Художня свідомість як простір для репрезентації культури. Художня свідомість як частина суспільної свідомості. Художня свідомість як категорія на перетині гуманітарних дисциплін: історії, літературознавства (М. Бахтін, Ю. Лотман, М. Аверінцев), естетики

(Т. Адорно, В. Кандинський, Л. Закс), психології (З. Фрейд, І. Рок), філософії (І. Кант, Л. Фейєрбах, Х. Ортега-і-Гасет), мистецтвознавства. Семіотичний аналіз культурних текстів. Художня свідомість як практика «спілкування» з культурою. Засоби вираження художньої свідомості. Дослідження художніх текстів як «культурних нарративів». Розуміння художньої свідомості в історії культури. Живопис як матеріал для дослідження розвитку художньої свідомості. Особливості відображення художньої свідомості: знак, символ, образ, часопростір. Міф як оповідання і його нарративна форма. Деконструкція культурних міфів в аналізі мистецтва (Р. Барт, Ж. Бодріяр). Художнє мистецтво як «документ епохи». Формування «читача» як культурного суб'єкта (Ю. Лотман, Ю. Кристева, М. Рюткенен, О. Дарк). Поява «жіночого письма» і жіночого літературного досвіду (Е. Сіксу): співвідношення чоловічого і жіночого в культурі.

Тема 7. Критика візуального мистецтва

Візуальні дослідження 1970-х років: фотографія, кіно, анімація, телебачення. Люблінська школа, праці С. Жижека. Франкфуртська школа. Бірмінгемська школа. Стратегії фотографування (Р. Барт). «Мистецтво бачити» Дж. Бергера: влада, погляд, спостереження, стратегії візуальної репрезентації. Стратегії «погляду» та формування суб'єктивності. Візуальні образи як носії ідеології в культурі. Критика візуальної культури і гендерний, феміністський, постмодерністський аналіз (Г. Поллок, Л. Нохлін, Л. Малві, Т. де Лауретіс, С. Жижек). Конструювання «інакшості» поглядом і розвиток «gaze studies». «Чоловічий погляд» як взірць політики бачення. Конструювання «інакшості» в мистецтві. Кіно як репрезентація «чоловічого» задоволення (С. Жижек). Особливості репрезентації постколоніального суб'єкта в мистецтві (Т. де Лауретіс, Л. Нохлін). Мистецтво в ракурсі сучасних критичних теорій: теорії погляду, теорії культурної гегемонії (А. Грамші, Л. Альтюссер), критики влади (М. Фуко, Ж. Дерріда, Г. Бгамба, Ю. Кристева).

Тема 8. Міф і сучасна медійна культура

Міф в культурі та культура в міфі. Негативна оцінка міфу як марновірства (Тейлор, Фрезер) і реабілітація міфологічного. Генезис філософських і культурологічних концепцій міфу та міфологічного в ХХ сторіччя в культурологічній перспективі. Різноманітність теорій про міф – символізм (Е. Кассіер), психоаналіз (З. Фрейд), аналітична психологія (К. Юнг), структуралізм (Р. Барт, К. Леві-Строс), семіотика (Ю. Лотман). Архетип і символ.

«Нова архаїка» сучасної культури. Роль міфу в розвитку сучасної культури (реклама, кінематограф, мас-медіа – Р. Барт, М. Маклуен). Система міфу Р. Барта. Міф як знакова система. Р. Барт: аналіз фотографії, реклами як актуалізація міфу. Реклама в контексті теорії симуляції Ж. Бодріяра. Специфіка медійної культури: гіперреальність, нескінченні наслідування та інтерпретація. «Культурологічна критика техніки: міфологізація свідомості та проблема «віртуальної реальності».

Розділ 3. Філософські проєкції в сучасній культурі

Тема 9. Феноменологія і філософія Іншого

Свідомість як центральна проблема європейської філософії. Свідомість та самосвідомість. Свідомість і раціоналізм в культурному проєкті модерна. Класичний і неklasичний ідеали раціональності: культурологічний аспект. Феноменологічна перспектива культурології: класична традиція (Р. Декарт, англійський емпіризм, Н. Мальбранш, Г. Лейбніц, І. Кант, Й. Фіхте, Ф. Шеллінг), гегелівська феноменологія Духа. Феноменологія Гуссерля: культура і «життєвий світ». Питання про буття і феноменологічний «поворот» Гайдеггера.

Культура в антропологічних проєкціях: свідомість та самосвідомість, індивід та свобода, особистість та творчість. Філософське осмислення свободи. Археологія знання М. Фуко: епістема та дискурс. Структури мови та культури.

Філософія Іншого Ж. П. Сартра та його послідовників (Ю. Кристева, С. де Бовуар, Дж. Батлер): стеження, влада погляду, об'єктивізація, «інакшість» в культурі. Суб'єктивізація через вглядування в Іншого в культурі (Ж.-П. Сартр).

Філософія Іншого і комунікативна культурологія. Культурна множинність як культурологічний принцип. Культура та гештальт. Мовна картина світу та культурна інтерпретація. Переклад як культурний феномен і культурологічна модель. Культура як єдине комунікативний простір та мозаїчна культура (А. Моль). Криза культурної єдності: модерністська та постмодерністська стратегії. Проблема формування суб'єктивності (М. Фуко, Ж. Дерріда, Ж. Дельоз).

Культурна цінність Іншого і метафізика, онтологія та феноменологія Іншого (М. Бубер, Е. Левінас). Інше та Інший. Комунікативна культурологія: між консенсусом і толерантністю (Ю. Хабермас і Ж.-Ф. Ліотар). Солідарність та неопрагматистське бачення культури (Р. Рорті).

Тема 10. Колоніалізм, постколоніалізм, деколоніальний поворот

«Нормована» та «ненормована» культура. Формування колоніальної і постколоніальної ідентичності. Дослідження імперських і діаспорних ідентичностей. Колоніалізм як політико-ідеологічний та філософський проєкт. Постколоніальна критика (Е. Саїда, Ф. Фенон, Г. Бгабга, Г. Співак, Р. Моханрам, Е. Каплан, Я. Ставрокакис). Способи репрезентації культурного Іншого. Колоніальний погляд. Деконструкція імперського погляду. Формування колоніальної ідеології в історії: імперіалізм та поділ світу.

Дискурсивні практики імперії. «Імперський дискурс» (М. Фуко, Е. Саїд, І. Нойманн). Легітимація «культурного імперіалізму» і стратегій орієнталістського дискурсу. Дискурс про «виключеність»: «свої» і «чужі». Жінка як жертва колоніальної експансії: гендер і культурна «інакшість». Формування орієнталізму на Заході: політичний дискурс-аналіз та постколоніальний психоаналіз (Р. Бернстайн, І. Валлерстайн, І. Нойманн). Критика «європейської однаковості». Деколоніальний поворот як новий напрямок критичної філософської думки: розрив з «інакшістю», падіння опозицій в культурі.

Тема 11. Історична антропологія та культурна ідентичність: нація, раса, гендер

Принцип ієрархії та ціннісна структура культури. Цінності і нормативність культури. Культурологія повсякденності. Історія структур та школа «Анналів». Семіотика культури і структуралізм (К. Леві-Стросс, Ж. Лакан, Р. Барт, М. Фуко).

Проєкт «тотальної історії». Ментальність (Л. Февр) і структура (М. Блок). Друге покоління школи «Анналів»: три історичних пори та час великої тривалості (Ф. Бродель). Третє покоління школи «Анналів»: історична антропологія (Ж. Дюбі, Е. Ладюрі, Ф. Ар'єс, Ж. Ле Гофф). Ментальність та колективне підсвідоме. Ментальність і культурно-історичні апріорі. Ментальність і ціннісні орієнтації.

Принцип бінарності та бінарні опозиції. Системність та маргінальність. Норма та патологія. Структура і влада. Концепції расизму попередніх століть та їх вплив на розвиток владних дискурсів. Теорії нації та національної самосвідомості (Д. Юм, Е. Ренан, І. Гердер, І. Фіхте, Е. Балібар, Е. Хобсбаум). Політики культурної гегемонії.

Соціокультурні конструкції раси, гендеру, нації. Культурна автентичність та культурне різноманіття (Г. Бгабга, К. Герц, М. Крепон, Е. Сміт). Культурна плюральність і

культурна множинність стилів життя. Конструювання гендеру в феміністській та гендерній теорії: множинність ідентичностей (Г. Гілліган, Дж. Батлер, І. Седжвік, М. Кімел, Н. Месснер).

Тема 12. Діалог культур «Схід – Захід»

Філософський горизонт поняття «діалог». Умови продуктивного міжкультурного діалогу та їх раціоналізація. Відкрите і закрите суспільство (А. Бергсон, К. Поппер). Культурна ксенофобія і її передумови. Європоцентризм і «культурний імперіалізм». Культурна полеміка «Захід – Схід». Колоніальна та постколоніальна теорії культури (Е. Саїд, Г. Бгабга, Я. Ставрокакіс). Проблема культурної ідентичності. Феноменологія культурної відкритості. Відкритість і темпоральність культури. Відкритість та акультурні практики. Типологія міжкультурних взаємодій. Феномен псевдоморфоза (А. Шпенглер). Загальнолюдські цінності і культурні універсалії. Переклад як культурний феномен і культурологічна модель. «Конфлікт інтерпретацій»: герменевтичний горизонт проблеми. Взаємодія цивілізацій за А. Тойнбі. Релігійна полеміка між Сходом і Заходом: іслам і християнство.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	с	лаб.	інд.	с. р.		л	с	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Розділ 1. Культура і різноманіття культурологічних парадигм													
Тема 1. Культурологія і антропологія.	9	2	1			6	8,5	1	0,5				7
Тема 2. Культурологія і філософія культури.	8	1	1			6	7						7
Тема 3. Культурологія і теологія культури.	7	1				6	7						7
Тема 4. Психоаналітичні моделі культури.	9	1	1			7	8						8
Разом за	33	5	3			25	30,5	1	0,5				29

розділом 1												
Розділ 2. Філософські парадигми культурології												
Тема 5. Семіотика та герменевтика культури.	8	1	1			6	9,5	2	0,5			7
Тема 6. Семіотичний аналіз художніх текстів.	9	2				7	8					8
Тема 7. Критика візуального мистецтва.	10	2	1			7	8					8
Тема 8. Міф і сучасна медійна культура.	10	2	1			7	8					8
Разом за розділом 2	37	7	3			27	33,5	2	0,5			31
Розділ 3. Філософські проєкції в сучасній культурі												
Тема 9. Феноменологія і філософія Іншого.	9	1	1			7	9	1				8
Тема 10. Колоніалізм, постколоніалізм, деколоніальний поворот.	10	2	1			7	9		1			8
Тема 11. Історична антропологія та культурна ідентичність: нація, раса, гендер.	9	1	1			7	8					8
Тема 12. Діалог культур «Схід – Захід».	9	2				7	7					7
Разом за розділом 3	37	6	3			28	33	1	1			31
Контрольна робота	10					10	20					20
Екзамен	3					3	3					3
Усього годин	120	18	9			93	120	4	2			114

4. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин денне відділення	Кількість годин заочне відділення
1	Культурологія і антропологія. Питання для обговорення: 1) Відмінності культурології від культурної антропології. 2) Аксиологічний вимір культури. 3) Символічний підхід до культури. 4) Проекти культури в різних культурологічних теоріях. 5) Критика антропологічного бачення.	1	1
2	Культурологія і філософія культури. Питання для обговорення: 1) Становлення культурології як науки. 2) Точки перетину культурології і філософії культури. 3) Цивілізаційний підхід до культури. 4) Методологічні підходи в культурології. 5) Основні компоненти філософії культури.	1	
3	Культурологія і теологія культури. Питання для обговорення: 1) Взаємозв'язки культурології і теології. 2) Взаємозв'язки культурології і релігійної філософії. 3) Теологічна критика культури.		
4	Психоаналітичні моделі культури. Питання для обговорення: 1) Сутність психоаналітичного методу дослідження культури. 2) Роль психоаналітичного методу З. Фрейда в культурології. 3) Взаємозв'язки психоаналізу і гендерної теорії.	1	1
5	Семіотика та герменевтика культури. Питання для обговорення: 1) Вплив герменевтики на культурологію. 2) Вплив семіотики на культурологію. 3) Культурологічні аспекти філософської герменевтики. 4) Проблема авторства в культурі.	1	

6	Семіотичний аналіз художніх текстів. Питання для обговорення: 1) Художня свідомість в культурології і філософії. 2) Семіотичний аналіз культурних текстів. 3) Інструменти відображення художньої свідомості.		
7	Критика візуального мистецтва. Питання для обговорення: 1) Сутність візуальних досліджень. 2) Роль візуального образу в культурі. 3) Візуальні образи як носії ідеології в культурі.	1	1
8	Міф і сучасна медійна культура. Питання для обговорення: 1) Міф в культурологічній перспективі. 2) Різноманітність теорій про міф. 3) Міфи в рекламі. 4) Міфологізація свідомості в сучасній культурі.	1	
9	Феноменологія і філософія Іншого. Питання для обговорення: 1) Вплив феноменології і філософії Іншого на культурологію. 2) Осмислення «інакшості» в філософії культури. 3) Формування суб'єктивності в культурі. 4) Суб'єктивність в різних культурологічних традицій.	1	
10	Колоніалізм, постколоніалізм, деколоніальний поворот. Питання для обговорення: 1) Колоніальна і постколоніальна ідентичність. 2) Сутність постколоніальної критики. 3) Колоніальний погляд в культурі. 4) Колоніалізм як дискурс.	1	1
11	Історична антропологія та культурна ідентичність: нація, раса, гендер. Питання для обговорення: 1) Роль історичної антропології в культурології. 2) Проєкт «тотальної історії». 3) Розуміння норми в культурі. 4) Прояви расизму і націоналізму в культурі. 5) Значення політики мультикультуралізму.	1	

12	Діалог культур «Схід – Захід». Питання для обговорення: 1) Поняття «діалогу» в культурологічному ракурсі. 2) Культурна полеміка «Схід – Захід» 3) Релігійна полеміка між культурами в різних філософських традиціях.		
	Разом	9	4

5. Самостійна робота

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин денне відділення	Кількість годин заочне відділення
1	Культурологія і антропологія. Завдання: Опрацювання роботи Е. Кассіра «Есе про людину. Вступ до філософії про людську культуру».	6	7
2	Культурологія і філософія культури. Опрацювання роботи М. Шелера «Положення людини у космосі».	6	7
3	Культурологія і теологія культури. Опрацювання роботи П. Тіліха «Теологія культури».	6	7
4	Психоаналітичні моделі культури. Ознайомлення з роботою Т. де Лауретіс «Американський Фрейд»	7	8
5	Семіотика та герменевтика культури. Опрацювання роботи Р. Барта "Camera Lucida"	6	7
6	Семіотичний аналіз художніх текстів. Підготовка повідомлення «Відображення історичної пам'яті в художній свідомості епохи».	7	8
7	Критика візуального мистецтва. Підготовка повідомлення «Культурологічний аналіз сучасної фотографії».	7	8
8	Міф і сучасна медійна культура. Підготовка повідомлення «Аналіз міфів в сучасній рекламі».	7	8
9	Феноменологія і філософія Іншого. Підготовка відповіді на питання: Визначення «Інакшості» в філософії Ж.-П. Сартра.	7	8
10	Колоніалізм, постколоніалізм, деколоніальний поворот. Опрацювання роботи Т. Гундорової «Пост-орієнталізм, іміграційний романс і нові	7	8

	можливості постколоніальних студій у Східній Європі».		
11	Історична антропологія та культурна ідентичність. Опрацювання теоретико-філософських засад мультикультуралізму.	7	8
12	Діалог культур «Схід – Захід». Опрацювання роботи А. Тойнбі «Розуміння історії».	7	7
11	Написання контрольної роботи	10	20
12	Екзаменаційна робота	3	3
	Разом	93	114

6. Індивідуальні завдання

Теми для написання контрольної роботи

1. Культурологія і антропологія.
2. Культура і соціалізація.
3. Культура і цінність.
4. Символ і метафора як елементи культури.
5. Культура і гра.
6. Культурологія і філософія культури.
7. Криза європейської культури та культурні умови культурології.
8. Морфологія культури О. Шпенглера.
9. Культура і релігія: основні ідеї феноменології релігії.
10. Культурологія та теологія культури: імена та ідеї.
11. Герменевтика культури: імена та ідеї.
12. Семіотика культури: імена та ідеї.
13. Культурологічні ідеї Р. Барта.
14. Культурологічні ідеї Ж. Дерріда.
15. Культурологічні ідеї П. Рікера.
16. Символістська культурологія: імена та ідеї.
17. Комунікативна культурологія: імена та ідеї.
18. Культурологія та філософія Іншого.
19. Феноменологія культури: імена та ідеї.
20. Археологія знання М. Фуко.
21. Постмодерністська культурологія: імена та ідеї.
22. Культурологічні ідеї В. Біблера.
23. Школа «Анналів»: імена та ідеї.
24. Культурологія повсякденності: імена та ідеї.
25. Культурологія та етнографія.
26. «Присутність» та «культура» в концепціях М. Хайдеггера и Х. У. Гумбрехта.
27. Традиційне, індустріальне та інформаційне суспільства.
28. Модерністська та постмодерністська культури.
29. Культура та цивілізація.
30. Культура и міф.
31. Культурологія и теорія міфу: імена та ідеї.
32. Віртуальна реальність як культурологічна проблема.

33. Культура та ідентичність.
34. Культурологія освіти: основні парадигми.
35. Культурологія освіти та криза університету.
36. Відкрите та закрите суспільства в культурологічній перспективі.
37. Культурна ксенофобія та європоцентризм.
38. Глобалізація як культурологічна проблема.
39. Культурологія та цивілізаційна парадигма.
40. Філософія події А. Бадью.
41. Психоаналітична концепція культури С. Жижека.
42. Аксиологічна концепція культури Г. Ріккерта.
43. Символістська концепція культури Е. Кассіра.
44. Психоаналітична концепція культури З. Фрейда.
45. Теологія культури П. Тіліха.
46. Теологія культури Ж. Марітена.
47. Теологія культури П. Флоренського.
48. Релігія і культура: герменевтичний підхід П. Рікера.
49. Міф і культура в концепції М. Еліаде.
50. Герменевтика культури Х. – Г. Гадамера.
51. Культурологія та конотативна семіотика Р. Барта.
52. Колоніальна і постколоніальна теорія.
53. Гендерна і феміністська теорія: загальне і відмінне.
54. Філософія Іншого і сучасна культурологія.
55. Психоаналітична концепція культури С. Жижека.

Питання до підсумкового контролю (екзамену):

1. Культура і соціалізація: соціологічний підхід.
2. Культурфілософія О. Шпенглера.
3. Культура і аксіологія: аксіологічний підхід.
4. Соціодинаміка культури: імена та ідеї.
5. Ігрові концепції культури.
6. Психоаналітичні моделі культури: імена та ідеї.
7. Психоаналітичні ідеї З. Фрейда.
8. Народження культурології та ідеї Л. Уайта.
9. Культура та цивілізація в концепції О. Шпенглера.
10. Ігрова концепція культури Й. Гейзінга.
11. Теологія культури П. Тіліха.
12. Розвиток феноменології релігії: імена та ідеї.
13. Протестантська теологія культури: імена та ідеї.
14. Католицька теологія культури: імена та ідеї.
15. Християнська теологія культури: імена та ідеї.
16. Персоналізм Ж. Марітена.
17. Релігійний досвід за П. Тіліхом.
18. Міф і культура: концепція К.-Г. Юнга.
19. Символізм як теорія культури.
20. Семіотика культури: імена та ідеї.
21. Семіотика культури Р. Барта.
22. Художня свідомість як філософська категорія.

23. Герменевтика культури: імена та ідеї.
24. Критика психоаналізу З. Фрейда в гендерній і феміністській критиці.
25. Гендер і сексуальність в гендерній і феміністській теорії.
26. Деконструкція культурних міфів в аналізі мистецтва (Р. Барт, Ж. Бодріяр).
27. Література і візуальне мистецтво: чоловічий / жіночий досвід.
28. Ідеї Люблінської школи та праці С. Жижека.
29. Критика візуального мистецтва та «влади погляду».
30. Візуальні дослідження ХХ століття: імена, основні напрямки та ідеї.
31. Спостереження та стратегії візуальної репрезентації (С. Жижек, Л. Малві, ін.).
32. Теорії культурної гегемонії (А. Грамші, Л. Альтюссер).
33. Археологія знання М. Фуко: епістеми та дискурси.
34. Дискурс влади М. Фуко.
35. Граматологія та деконструкція Ж. Дерріда.
36. Феноменологія культури: імена та ідеї.
37. Культура в гегелівській феноменології духу: концепція А. Кожева.
38. Філософія Іншого Ж.-П. Сартра.
39. Філософія Іншого і сучасна культурологія.
40. «Інакшість» в культурі: розуміння та культурні моделі.
41. Культура в філософії Іншого Е. Левінаса.
42. Колоніальна та постколоніальна теорія.
43. Дискурсивні практики в історії культури (Е. Саїд, М. Фуко).
44. Постмодерністська семіотика культури У. Еко.
45. Хронотоп як культурологічна проблема.
46. Структуралізм в теорії культури: імена та ідеї.
47. Постструктуралізм в теорії культури: імена та ідеї.
48. Школа «Анналів»: імена та ідеї.
49. Культурологія повсякденності: основні напрямки.
50. Культурний плюралізм і мультикультуралізм: імена, ідеї.
51. «Відродження» міфу в сучасній медіа культурі (Р. Барт).
52. Реклама в контексті теорії Ж. Бодріяра.
53. Культурологія техніки М. Маклуена.
54. Криза модерністського проекту культури: Ю. Хабермас, Ж. Ліотар, Т. Адорно.
55. Діалог культур: концепція В. Біблера.
56. Філософія події А. Бадью.
57. Основні підходи Школи «Анналів».
58. Релігійна полеміка між Сходом і Заходом: іслам і християнство.

7. Методи навчання

За характером пізнавальної діяльності використовуються: пояснювально-ілюстративний метод (тематична лекція), методи проблемного викладення (проблемна лекція, практичне заняття) та евристичний. За джерелом знань використовуються: словесні, наочні, методи; за способом педагогічного керівництва використовуються: пояснення педагога та самостійна робота. Додатково використовуються методи ступінчастості, хронологічний метод та пошуково-показовий метод. Використовуються інформаційні, тематичні, проблемні лекції, лекції-візуалізації, лекції-консультації, семінар-дискусія, семінар-конференція, семінар-презентація.

Методи контролю. Поточний контроль на семінарських заняттях, контрольні роботи, підсумкова робота

Види поточного контролю з курсу «Парадигми сучасної культурології»: семінарські завдання, контрольна робота, підсумковий контроль.

Вагомою формою самостійної роботи студентів є написання контрольної роботи, яка представляє собою індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ), що має проблемно-аналітичний характер і виконується студентом самостійно протягом вивчення дисципліни у відповідності до графіку навчального процесу.

Контрольна робота є неодмінним етапом початкової фази науково-дослідницької роботи як ефективна форма огляду наукової літератури за темою дослідження, збору актуального емпіричного матеріалу у відповідності до графіку навчального процесу. Контрольна робота виконується загальним обсягом 15 сторінок згідно з вимогами оформлення ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

8. Схема нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота												Підсумковий семестровий контроль, екзамен	Разом	
Розділ 1				Розділ 2				Розділ 3						КР
T1*	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	20	40	100
3	3	2	2	2	3	3	2	2	3	3	2			
Відвідування лекцій впродовж семестру – 5 балів														
Відвідування семінарів впродовж семестру – 5 балів														

T1, T2, T3..... – теми розділів,
C1, C2, C3... - семінарські заняття за темами курсу,
КР, Контрольна робота – 20 балів,
Підсумковий контроль – 40 балів.

Умови допуску студента до підсумкового семестрового контролю:

участь у семінарських заняттях та опрацювання не менше $\frac{3}{4}$ тем курсу, контрольна робота.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	
для чотирьохрівневої шкали оцінювання	
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

9. Рекомендована література

Основна література

1. Адорно Т. Теорія естетики / пер. з нім. П. Таращук. Київ: Видавництво Соломії Павличко "Основи", 2002. 518 с.
2. Армстронг Дж. Нації до націоналізму / під ред. О. Проценко, В. Лісового // Націоналізм. Теорії нації та націоналізму від Йогана Фіхте до Ернеста Гелнера. Антологія. Київ : Смолоскип, 2006. С. 294-300.
3. Бадью А. Століття. Київ: Видавництво Анетти Антоненко, 2019. 304 с.
4. Батаєва Е.В. Візуальні концепції у сучасній семіотиці. URL: http://dspace.nua.kharkov.ua/jspui/bitstream/123456789/559/1/VKhnpu_filos_2012_37_12.pdf.
5. Берджер Дж. Як ми бачимо / пер. Ярослава Стріха. Харків: IST Publishing, 2020.
6. Брюховецька О. В. Візуальний поворот у культурі і культурології. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/49d6c4ab-f8a8-4e0d-8c41-c612050c890e/content>.
7. Валлерстайн І. Глобалізація або вік змін? Довгостроковий погляд на шлях розвитку світової системи / Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика. Луганськ: Альма матер-Знання, 2002. С. 49–66.
8. Волошенюк О. В. Переваги і недоліки політики мультикультуралізму / Forum Prava, 2019. 56(3). 6–12. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3240906>.
9. Глебова Н. І. Вплив глобалізаційних процесів на етнокультурні ідентичності в сучасному вимірі. Соціологічні студії. Розділ І. Теорія та історія соціології. 1, 2012. С. 22-27.
10. Голоденко О. Аналіз теоретичних підходів до вивчення феномену ідентичності в соціогуманітарних науках. Соціологічні студії. Розділ ІІ. Теоретичні аспекти соціології. 1 (2), 2013. С. 37-40.
11. Гомперц В. Думає як митець / пер. Ірини Ільницької. Київ: ArtHuss, 2018. 224 с.
12. Гомперц В. Що це взагалі таке? 150 років сучасного мистецтва в одній пілюлі / В. Гомперц; пер. з англ. Леся Белея, Ірини Зайцевої, Анни Корягіної. Київ: ArtHuss, 2017. 528 с.

13. Гундорова Т. Деконструкція і гендер // Філософська думка. 2001. № 1. С. 81–90.
14. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодерн. – Київ: Критика, 2005. – 264 с.
15. Гундорова Т. Пост-орієнталізм, іміграційний романс і нові можливості постколоніальних студій у Східній Європі. Режим доступу: <http://www.historians.in.ua/index.php/en/dyskusiya/1064-tamara-hundorova-post-orientalizm-imigratsiinyi-romans-i-novi-mozhlyvosti-postkolonialnykh-studii-u-skhidnii-uevropi>.
16. Ділі Дж. Основи семіотики / Перекл з англ. та наук.ред. А. Карась. Львів: Арсенал, 2000. 232 с. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Deely_John/Osnovy_semiotyky.pdf
17. Жижек С. Погляд навскіс / пер. з англ. Павло Швед. Київ: КомуБук, 2018.
18. Жиру Г. Гранична педагогіка і постмодерністські політики // Гендерна педагогіка: Хрестоматія; за ред. Вікторії Гайденко. Суми: «Університетська книга», 2019. С. 80-91.
19. Загурська-Антонюк В. Ф. Пріоритети національної політики в поліетнічній системі української держави / Грані. 2010. № 6. С.169-172.
20. Здіорук С. І. Культурна політика України: національна модель у європейському контексті: аналіт. доп. / за ред. С. І. Здіорука. Київ: НІСД, 2012. 64 с.
21. Зорич О. Феномен ідентичності: конфлікт інтерпретацій. Наукові записки. Випуск 5 (67). С. 4-13.
22. Калакура Я. Цивілізаційні орієнтири новітньої української історіографії. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/95320/03-Kalakura.pdf?sequence=1>.
23. Каріх І. Культурна політика як інструмент політики національної безпеки України. European Political and Law Discourse. 2017. Volume 4. Issue 2. P. 136-140.
24. Кристева Ю. Самі собі чужі / Пер. з фр. З. Борисюк. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2004. 262 с.
25. Квінн Б. Неймовірні. П'ятнадцять жінок, які творили мистецтво та історію / пер. Роксоляни Свято. – Київ: ArtHuss. – 224 с.
26. Козлов Г. Замах на мистецтво: арт-детектив / Григорій Козлов; пер. Сашко Ушкалов. – Київ: Видавництво ArtHuss, 2018. – 448 с.
27. Культура. Завтра (Culture for Tomorrow): збірник есеїв і публіцистики / О. Островська-Люта, З. Баблюк та ін. – Київ: CSM; Адеф-Україна, 2015. – 272 с.
28. Культурологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / кол. авторів; за ред. А. Є. Конверського; худож.-оформлювач Ю. Ю. Романіка. – Харків: Фоліо, 2013. – 863 с.
29. Культурологія: Навч. посібник / Автори-укладачі Власенко О. І., Зайончковський Ю. В. – Харків: Парус, 2007. – 456 с.
30. Кравич Д.П., Овсійчук В.А., Черепанова С.О. Українське мистецтво. Т.1,2,3. – Львів, 2003-2008.
31. Ліотар Ж.-Ф. Ситуація постмодерну [Електронний ресурс] / пер. з англ. Ю. Джулая. Філософська і соціологічна думка, 1995, № 5-6. – С. 15-38. Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Lyotard_Jean-Francois/Sytuatsia_postmodernu.pdf
32. Марценюк Т. Гендер для всіх. Виклик стереотипам / за участі Олени Богдан. Київ: Основи, 2017. 256 с.
33. Марценюк Т. Чому не варто боятися фемінізму? Київ: Видавничий дім «КОМОРА», 2018. 256 с.
34. Месснер М. «Дівчата-Барбі» проти «Морських чудовиськ»: діти створюють гендер // Гендерна педагогіка: Хрестоматія; за ред. Вікторії Гайденко. Суми: «Університетська книга», 2019. С. 153-165.
35. Мистецтвознавство ХХ століття: хрестоматія-довідник: навчальний посібник / Анатолій Григорович Баканурський, Микола Григорович Левченко, Людмила Миколаївна Колчанова, Лідія Іванівна Кривоцюк, інш.; Упоряд. Анна Анатоліївна

- Білик, Сергій Анатолійович Думасенко. – Херсон: Олді-плюс, 2017. – 423 с. – Бібліографія в тексті. – На укр. яз.
36. Гридчина В.В. Візуальне сприйняття образу і знаку: психологія і семіотика. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/77513/55-Grydchyna.pdf?sequence=1>.
 37. Мистецтвознавство України: збірник наукових праць / Академія мистецтв України, Інститут проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України. – Київ: Видавництво Української академії мистецтва, 2000.
 38. Могильний А. Культура і особистість [Текст] / А. П. Могильний. – Київ: Вища школа, 2002. – 303 с.
 39. Національна культура: єдність у різноманітності [Текст] : зб. наук. пр. / Ін-т культурології Нац. акад. мистец. України ; [ред.-упоряд. : В. М. Щербина, М. Ю. Наумова]. - Київ : Ін-т культурології НАМ України, 2012. – 351 с.
 40. Попіль Д. Рецепція постмодернізму в Україні і Польщі. Спільне і відмінне. Вісник Львівського університету. Серія журналістика, 2012. Випуск 36. С.334-349.
 41. Підскальна О. Мультикультуралізм: політика визнання чи перерозподілу? / Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2018. Випуск 17, С. 58-65.
 42. Пилинський Я. Міграція – толерантність – мультикультуралізм / Міграція і толерантність в Україні: Зб. ст. / За ред. Ярослава Пилинського. Київ: Стилос, 2007. 191 с.
 43. Постмодерн: переоцінка цінностей. Збірник наукових праць. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2001. – 314 с.
 44. Рафальський О. Цивілізаційні процеси в Україні: специфіка та закономірності. URL: <http://dspace.cuspu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1099/1/%D0%A6%D0%B8%D0%B2%D1%96%D0%BB%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81%D0%B8%20%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96%20%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%96%D0%BA%D0%B0%20%D1%82%D0%B0%20%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96.pdf>.
 45. Скляренко Г. Сучасне українське мистецтво. Портрети художників / Галина Скляренко. – Київ: ArtHuss, 2016.
 46. Сміт Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху; пер. з англ. М. Климчука і Т. Цимбала. Київ: Ніка-Центр, 2006. 320 с.
 47. Сміт Е. Національна ідентичність. Київ: Основи, 1994. 224 с.
 48. Тайлор Ч. Мультикультуралізм і «політика визнання» / пер. з англ. Київ: Альтерпрес, 2004. 172 с.
 49. Ткачук Ю. В. Глобалізація в сфері політики: інститути та механізми наддержавного впливу : автореф. дис канд. політ. наук : 23.00.02 / Ю. В. Ткачук; кер. роботи С. М. Наумкіна; Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2004. 16 с.
 50. Фартінг С. Історія мистецтва від найдавніших часів до сьогодення / За загальною редакцією Стівена Фартінга; пер. з англ. А. Пітик, К. Грицайчук, Ю. Єфремов, Ю. Сироїд, О. Ларікова – Харків: Віват, 2019. – 576 с.
 51. Фукуяма Ф. Глобалізація безконечна / Ї. 2000. № 19. С. 36–42.
 52. Фуко М. Наглядати і карати. Народження в'язниці. / Пер. Петра Тарашука. Київ: Komubook, 2020. – 452 с.
 53. Ференц Н.С. Теорія літератури і основи естетики : навч. посіб. / Н.С. Ференц. — Київ: Знання, 2014. — 511 с. — (Вища освіта ХХІ століття). — Режим доступу: http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/ferents.pdf
 54. Фуко М. Археологія знання. Київ: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2003. — 326 с.
 55. Чому в українському мистецтві є великі художниці / упоряд. К. Яковенко. – Київ: Publish Pro, 2019. – 224 с.

56. Еко У. Ім'я Рози [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=160>
57. Яковенко М. Л. Трансформації естетичного в традиції постмодернізму. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2012. № 49. С. 88-95.

Додаткова література

1. Артеменко А. Від глобалізації до індивідуалізації: топологія міжкультурної взаємодії [Текст] : монографія / А. П. Артеменко, О. Ю. Бобловський. – Харків : Щедра садиба плюс, 2014. – 215 с.
2. Берегова О. Культура та комунікація: дискурси культуротворення в Україні ХХІ ст. [Текст] : монографія / Олена Берегова ; Ін-т культурології Акад. мистец. України. – Київ: Ін-т культурології Акад. мистец. України, 2009. – 175 с.
3. Багацький В. Культурологія. Історія і теорія культури ХХ століття [Текст] : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / В. В. Багацький, Л. І. Кормич. – Вид. 2-ге, перероб. і доповн. – Київ: Кондор, 2007. – 304 с.
4. Воробйова Л. Людина в умовах глобальних викликів: філософсько-освітній аналіз [Текст]: монографія / Л. С. Воробйова ; Держ. податк. служба України, Нац. ун-т держ. податк. служби України. – Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2011. – 264 с.
5. Від теорії до методів – нові інтерпретаційні стратегії у літературознавстві та культурології [Текст] : зб. наук. пр. / Нац. ун-т "Києво-Могилян. акад." ; за наук. ред. Деніела Белграда. – Київ: [НаУКМА], 2010. – 117 с.
6. Галич О. Теорія літератури / О. Галич, В. Назарець, Е. Васильєв : підруч. для філолог, спец / за наук. ред. О. Галича. – Київ, 2001. – С. 49.
7. Гатальська С. Філософія культури: підручник для студ. вищих навч. закл. / С. М. Гатальська. – Київ: Либідь, 2005. – 328 с.
8. Джеймс. Л. Мас-медіа, комунікація, культура: Глобальний підхід [Текст] / Д. Лалл ; пер. О. Гриценко [та ін.] ; ред. О. Г. Гриценко. – Київ: К.І.С., 2002. – 264 с.:
9. Жангожа, Р. Н. Мультикультуралізм: pro et contra [Текст] / Рустем Жангожа ; Нац. акад. наук України, ГУ "Ин-т всемир. истории". – Львов : [б. и.], 2016. – 206 с.
10. Забужко О. Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій / Оксана Забужко. – Київ: Факт, 2007. – 638 с.
11. Іванова К. Зміни в культурі як глобальна проблема [Текст] : [монографія] / К. А. Іванова ; Нац. фармац. ун-т. – Харків: Золоті сторінки, 2010. – 224 с.
12. Івашина О. Загальна теорія культури [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. О. Івашина ; Національний ун-т "Києво-Могилянська академія". - Київ : ВД "Києво-Могилянська академія", 2008. – 215 с.
13. Ісаєв В. Віртуальна занепаість людини культури [Текст] : монографія / В. Д. Ісаєв, Т. В. Лугуценко, М. А. Журба ; Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля, Ін-т філос. і психології. - Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2012. - 338 с.
14. Карпенко К., Хагенгрубер Ру. Взаємовплив економіки та екології у феміністському дискурсі. Гуманітарний вісник ЗДІА, 2016. № 65. С. 41-49. Режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:U4wZOATBJxgJ:vestnikzgia.com.ua/article/download/71162/66313+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua&client=opera>
15. Кирилов Ю. С. Вплив процесів глобалізації на розвиток національних економік / Ефективна економіка № 12, 2016. <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5297>.
16. Кравець М. Культурологія. Розвиток культури в інформаційному вимірі [Текст] : підручник / Кравець М. С. – Львів: Новий Світ-2000, 2019. – 259 с.

17. Культурологія: теорія та історія культури (За ред. І.І.Тюрменко, О.Д.Горбула). – Київ: Центр навчальної літератури, 2004.
18. Кузнецова Т. Психологія культури (психолого-філософський аналіз) [Текст] : курс лекцій / Т. В. Кузнецова ; Міжрегіональна академія управління персоналом. – Київ: МАУП, 2006. – 152 с.
19. Культура в сучасних трансформаційних процесах [Текст] : монографія / [М. М. Бровко та ін. ; відп. ред.: Бровко М. М.] ; Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. – Ніжин: Аспект-Поліграф, 2011. – 395 с.
20. Леонова А. Державна культурна політика України. Нормативно-правовий аспект / Вісник УАДУ. 2002. № 2. С. 300-306.
21. Мазука Л. І. Мовна політика щодо освіти національних меншин в Україні / Стратегічні пріоритети. 2013. № 4. С. 106-112. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spa_2013_4_16.
22. Матвієнко І. С. Автор, текст, дискурс: філософські розвідки Мішеля Фуко /Мультиверсум. Філософський альманах. – 2016. – Випуск 3–4 (151–152). С. 81-86.
23. Медіа. Демократія. Культура [Текст] : монографія / Л. Аза [та ін.] ; за ред. Н. Костенко, А. Ручки ; Ін-т соціол. НАН України. – Київ: Ін-т соціол. НАН України, 2008. – 356 с.
24. Мисів Л. Особливості діяльності суб'єктів державної політики щодо формування та розвитку духовних цінностей українського суспільства / Вісник НАДУ. 2005. № 3. С. 451-455.
25. Михальченко М. І. Україна як нова історична реальність: запасний гравець Європи / Дрогобич: ВФ «Відродження», 2004. 488 с.
26. Нікішина М. Іммігранти в українському суспільстві: проблема толерантності / Міграція і толерантність в Україні: Зб. ст. / За ред. Ярослава Пилинського. Київ: СтилоС, 2007. 191 с.
27. «Нетрадиційні» іммігранти у Києві / Блер Рубл, Олена Малиновська (керівники проекту). Київ: СтилоС, 2003. 447 с.
28. Основи демократії: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / авт. колектив: М. Бессонова, О. Бірюков, С. Бондарук та ін.; заг. ред. А. Колодій. Київ: Вид-во «Ай Бі», 2002. 684 с.
29. Пальм Н. Д. Історія української культури : навчальний посібник / Н. Д. Пальм, Т. Є. Гетало. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2013. – 296 с. – Режим дотупу: <http://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4024/1/%D0%86%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97%20%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>.
30. Павличко С. Фемінізм / передм. Віри Агєєвої. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. 322 с.
31. Пережняк Б. А. Зміст та основні напрямки державної політики у сфері культури і мистецтва / Актуальні проблеми політики. 2003. Вип. 16. С. 377-387.
32. Слободянюк П. Культурна політика: регіональні проблеми / Вісник УАДУ. 2000. № 3. С. 262-265.
33. Соловійова Ю. О., Мкртчян О. А. Українське мистецтво в історичному вимірі. Навчально-методичний посібник. Харків: Точка, 2017. 89 с.
34. Степаненко В. Глобальне громадянське суспільство: концептуалізації та посткомуністичні варіації // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2005. № 2. С. 156–175.
35. Седнева Н. Мовна політика щодо захисту інтересів національних меншин в сучасній Україні / Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. Київ, 2009. Вип. 16. С. 263-267.

36. Сучасна культурологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч закл. / Колект. авт. К. В. Кислюк, В. А. Суковата, З. І. Алфьорова, О. В. Титар, Г. П. Ковальова ; за заг. ред. К. В. Кислюка. – Київ: Кондор-Видавництво, 2016. – 342 с.
37. Фісун, К. (2020). Емансипація в американській художній свідомості XIX століття. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії», (63). <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2020-63-21>
38. Фісун, К. (2021). Репрезентації Голокосту в живописі Фелікса Нуссбаума. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Теорія культури і філософія науки», (62), 66-74. <https://doi.org/10.26565/2306-6687-2020-62-09>
39. Цивілізаційний підхід. UkrNOVA. URL: <https://ukrnova.com/navchannia/tsivilizatsijnij-pidkhd.html>.
40. Чукут С. Духовна культура в гуманітарній політиці України / Програма "Україна-2010". Консолідація українського суспільства і реалії, перспективи: Наук.-метод. посіб. Київ: Вид-во УАДУ, 1999. С. 47-80.
41. Чумаченко Б. Вступ до культурології античності [Текст]: навч. посіб. / Б. М. Чумаченко. – Київ : Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2009. – 176 с.
42. Шайгородський Ю. Глобалізація: неминучість концептуальних змін. Політичний менеджмент. 2012. № 3. С. 64-75.
43. Шкіль Л. Л. Сексуальність як різновид етичної субстанції (у розвідках Мішеля Фуко). Гілея: Філософські науки. Випуск 34. С. 300-306. Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/6218/1/Shkil.pdf>
44. Шевнюк О. Культурологія [Текст] : навч. посіб. / О. Л. Шевнюк. – 3-вид., стер. - Київ: Знання-Прес, 2007. – 353 с.
45. Шейко В. Формування основ культурології в добу цивілізаційної глобалізації (друга половина XIX- початок XXI ст.) [Текст] / В. М. Шейко, Ю. П. Богуцький. – Київ: Генеза, 2005. – 592 с.

Іноземна література:

1. Adorno T. Can One Live after Auschwitz? A Philosophical Reader. – Stanford University Press, 2003.
2. American Art. History and Culture. Edition by Craven, Wayne. – Publisher: McGraw-Hill Education, 2002. – 687 p.
3. American Art: Painting, Sculpture, Architecture, Decorative Arts, Photography / Milton Wolf Brown, Theresa C. Brakeley. – Prentice-Hall, 1979. – 616 p.
4. Barmeyer, C., Bausch, M., & Moncayo, D. (2019). Cross-cultural management research: Topics, paradigms, and methods—A journal-based longitudinal analysis between 2001 and 2018. *International Journal of Cross Cultural Management*, 19(2), 218–244. <https://doi.org/10.1177/1470595819859603>.
5. Baudrillard J. The System of Objects, London: Verso. 1968.
6. Baudrillard J. Simulations, New York: Semiotext(e). 1983.
7. Baudrillard J. Simulacra and Simulation, Ann Arbor: The University of Michigan Press. 1994.
8. Baudrillard J. Symbolic Exchange and Death, London: Sage. 1993.
9. Baudrillard J. Utopia Deferred. Writing from Utopie (1967–1978). New York: Semiotext(e). 2006.
10. Baudrillard J. The Disappearance of Culture: Uncollected Interviews, Richard G. Smith, and David B. Clarke, eds., Edinburgh, UK: Edinburgh University Press. 2017.
11. Deleuze and Guattari: Materials [Electronic resource]. – Electronic access : <http://www.protevi.com/john/DG/>

12. Derrida G. *La carte postale: De Socrate a Freud et au-deta.* — Paris: Aubier — Flammarion, 1980.
13. Derrida G. *La voix et phnnomne. Introduction au problme du signe dans la phnnomnology de Husserl.* — Paris, 1967.
14. Derrida G. *La voix et phnnomne. Introduction au problme du signe dans la phnnomnology de Husserl.* — Paris, 1967.
15. Deleuze G., *Lecture transcripts on Spinoza’s concept of affect* [Electronic resource]. — Electronic access: https://www.gold.ac.uk/media/images-by-section/departments/research-centres-and-units/research-centres/centre-for-invention-and-social-process/deleuze_spinoza_affect.pdf.
16. Foucault M. *Discipline and punish. The Birth of the Prison* [Electronic resource] / Translated from the French Alan Sheridan. New York: A division of random house. 333 p. — Electronic access: https://monoskop.org/images/4/43/Foucault_Michel_Discipline_and_Punish_The_Birth_of_the_Prison_1977_1995.pdf
17. Foucault M. *Of Other Spaces: Utopias and Heterotopias* [Electronic resource] / Translated from the French by Jay Miskowiec. “Des Espace Autres”. March 1967. — Electronic access: <https://web.mit.edu/allanmc/www/foucault1.pdf>
18. Foucault M. *The Care of the Self.* [Electronic resource] Volume 3. *The History of Sexuality* / Translated from the French by Robert Hurley. New York: Pantheon Books. 280 p. — Electronic access: <https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/09/The-History-of-Sexuality.-Volume-3-by-Michel-Foucault..pdf>
19. Foucault M. *History of Madness* [Electronic resource] / Edited by Jean Khalfa; Translated by Jonathan Murphy and Jean Khalfa. London and New York. — 697 p. — Electronic access: http://www.elimeyerhoff.com/books/Foucault/history_of_madness_foucault.pdf.
20. Gregory, Kathleen L. *Native-View Paradigms: Multiple Cultures and Culture Conflicts in Organizations.* *Administrative Science Quarterly* 28, no. 3 (1983): 359–76. <https://doi.org/10.2307/2392247>.
21. *The Deleuze Seminars* [Electronic resource]. — Electronic access: <https://deleuze.cla.purdue.edu/>.
22. *The Foucault reader* / Edited by Paul Rabinow. New York: Pantheon Books. — 398 p. — Electronic access: [http://biopolitics.kom.uni.st/Michel%20Foucault/The%20Foucault%20Reader%20\(149\)/The%20Foucault%20Reader%20-%20Michel%20Foucault.pdf](http://biopolitics.kom.uni.st/Michel%20Foucault/The%20Foucault%20Reader%20(149)/The%20Foucault%20Reader%20-%20Michel%20Foucault.pdf).
23. *Lectures by Gilles Deleuze* [Electronic resource]. — Electronic access: <http://deleuzelectures.blogspot.com/>
24. Kaplan A. *Looking for the Other: Feminism, Film, and the Imperial Gaze* / A. Kaplan. — New York: Routledge, 1997. — 333 p.
25. Modleski T. *Feminism without Women: Culture and Criticism in a Postfeminist Age* / T. Modleski. — London, New York : Routledge, 1991. — 204 p.
26. Mohanram R. *Black body. Woman, Colonialism and Space* / R. Mohanram. — London : University of Minnesota Press, Minneapolis, 1999. — 250 p.
27. Nochlin L. *Morisots wet nurse. The Construction of Work and Leisure in Impressionist Painting* [Electronic resource] / L. Nochlin. — Electronic access : <https://msu.edu/course/ha/446/nochlinwetnurse.pdf>.
28. Nochlin L. *The Imaginary Orient* [Electronic resource] / L. Nochlin. — Electronic access : https://aestheticapperceptions.files.wordpress.com/2013/01/nochlin_imaginary_orient.pdf.
29. Rogers R. *Self and Other. Object Relations in Psychoanalysis and Literature* / R. Rogers. — New York : University Press, 1991. — 214 p.
30. Scholte, B. (1983). *Cultural Anthropology and the Paradigm-Concept: A Brief History of Their Recent Convergence.* In: Graham, L., Lepenies, W., Weingart, P. (eds) *Functions and Uses of Disciplinary Histories. Sociology of the Sciences a Yearbook*, vol 7. Springer, Dordrecht. https://doi.org/10.1007/978-94-009-7035-9_9.

31. Scannell, P. (2015). Cultural studies: which paradigm? *Media, Culture & Society*, 37(4), 645–654. <https://doi.org/10.1177/0163443715580948>.
32. Rogoff, B. Culture and participation: a paradigm shift, *Current Opinion in Psychology*, Volume 8, 2016, Pages 182-189, <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2015.12.002>.
33. Wang G. Culture, Paradigm, and Communication Theory: A Matter of Boundary or Commensurability? *Communication Theory*, Volume 24, Issue 4, November 2014, PP. 373–393, <https://doi.org/10.1111/comt.12045>.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Modernism vs. Postmodernism [Electronic resource]. – Electronic access: <https://www.youtube.com/watch?v=iMVjI3pcwcU>.
2. Modernism vs. Postmodernism [Electronic resource]. – Electronic access: <https://www.youtube.com/watch?v=f8EfyhIv72I>.
3. What's a Cultural Paradigm? Proctor Gallagher. URL: <https://www.proctorgallagherinstitute.com/45228/whats-a-cultural-paradigm>.
4. What is a Paradigm Shift? 9 Types of Paradigms That Have Changed Our World. Smart Leadership Hut. URL: <https://smartleadershiphut.com/paradigm/paradigm-shift/what-is-a-paradigm-shift/>.